

**Arhimandritul
Melhisedec Ungureanu**

PRIN TĂRÂMUL POCĂINȚEI
Cuvântări duhovnicești

*Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
ARGUMENT	9
PARTEA I.....	13
Bucuria pocăinței.....	13
Pocăința – cale către Cer	23
Lucrarea pocăinței	41
Pocăința, naștere întru Împărăție	61
Pocăința – bucuria din lacrimă	81
PARTEA A II-A	97
Puterea înnoitoare a rugăciunii smerite	97
Cunoașterea dragostei dumnezeiești	
prin trăirea în adevăr.....	103
Milostenia – criteriul judecății de sine	111
Adevărul despre realitatea noastră.....	117
Icoana – credința vie a lui Hristos	122
Trăirea în lumina Adevărului.....	129
Crucea și amărăciunile vieții	136
Nevoia de asceză pentru înălțimile credinței.....	141
Puterea smeritei cugetări	148
Încununarea nevoițelor – arvuna învierii.....	155
EPILOG.....	163

PARTEA I

Bucuria pocăinței¹

Vă mărturisesc că m-am simțit copleșit și responsabil în același timp de tema din această seară – „bucuria pocăinței”. Când te uiți în jur și vezi că omul zilelor noastre este tot mai mult preocupat de materialitatea lumii acesteia, când vezi că tot mai puțini oameni mai au timp să se plimbe pe străzi, sau să vadă un asfințit de soare, sau să audă în parc ciripind păsărelele, se naște în inimă întrebarea: Se mai poate vorbi în zilele noastre de bucurie, când oamenii sunt tot mai prinși și nu au timp să se vadă așa cum sunt și să se regăsească înaintea lui Dumnezeu? Și răspunsul este: Da!

Cu atât mai mult în zilele noastre trebuie să mărturisim că este posibilă această bucurie a pocăinței și a prezenței lui Dumnezeu în lumea aceasta, că este cu puțință ca în viața noastră să se manifeste bucuria prezenței și trăirii vii a lui Dumnezeu în Biserica Ortodoxă. Îmi vine în minte, ca introducere, pilda pe care o spunea Hristos despre drahma cea pierdută care a fost aflată. Acolo ne arată atitudinea firească față de bucurie. Când femeia a aprins lumina și a făcut curățenie în casă, a găsit drahma, și s-a dus la vecinele ei și le-a spus: „Bucurați-vă împreună cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem!” (Luca 15, 9).

Pentru noi, de multe ori pare șocant un asemenea gest. De ce? Deoarece pentru noi este străină această reacție și acest

¹ Conferință ținută la Alba Iulia, 23 aprilie 2005.

tip de bucurie. Bucuria se voiește a fi împărtășită, ea nu se poate trăi în chip egoist, și oamenii, când trăiesc această bucurie care vine de la Dumnezeu, nu o pot ține doar pentru ei, ci doresc ca toți cei din jurul lor să se bucure împreună cu ei, să se împărtășească de această bucurie.

Titlul temei, „Bucuria pocăinței”, trădează însuși caracterul ortodox al lucrurilor, adică această aparență antinomică a lucrurilor. Te poți oare bucura în pocăință? – Pentru că de multe ori, noi percepem pocăința doar ca suferință, asemenea unui proces dureros prin care omul se abține de la anumite vorbe sau gânduri, sau de la anumite lucruri păcătoase care îi fac plăcere, cât timp trăiește pe pământ. Dar Sfinții Părinți ne spun că bucuria pocăinței este, de fapt, bucuria pe care omul credincios o trăiește aici pe pământ, bucurie împletită cu întristarea, până când va trece hotarul morții și va fi deplin unit cu Dumnezeu în veșnicie.

Ca să înțelegem mai deplin aceste lucruri, vă propun să vedem împreună ce înseamnă bucuria, și care este adevărata bucurie, de unde izvorăște ea, care împlinește sufletele noastre. Pentru că dacă ne uităm în *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, bucuria este un „sentiment de mulțumire vie pe care omul îl are în suflet pentru anumite lucruri care i se pot împlini sau pentru anumite dorințe sau făgăduințe pe care omul nădăjduiește să le ajungă în lumea aceasta”.

Etimologic, bucuria, spun unii cercetători, este legată de cuvântul albanez *bukur*, care înseamnă „a înfrumuseța”. Este atât de apropiată bucuria de frumusețe! Și, într-adevăr, când vedem în jurul nostru oameni bucueroși, care au lumina bucuriei în sufletele lor, această lumină înfrumusețează chipurile lor, și oamenii bucueroși, în general, sunt oameni frumoși, care se împlinesc în lumea aceasta prin ceea ce nu este din lumea aceasta, pentru că adevărata bucurie nu este de aici.

Bucuria, în limba greacă, este strâns legată de har, pentru că acest sentiment este denumit în limba greacă *χαρά*, iar această în-

Respect pentru oameni și cărți

vecinare în familia de cuvinte ne ajută să înțelegem că harul este cel care îl bucură pe om, harul este cel ce înfrumusețează omul, el este cel care dă omului această strălucire, această frumusețe dumnezeiască împărtășită nouă de către Dumnezeu la momentul facerii noastre, când Domnul a zis: „Să facem om după chipul Nostru și după a Noastră asemănare” (Facerea 1, 26).

Acum îl putem înțelege mai limpede pe Sfântul Pavel când le spunea Galatenilor că roadele Duhului sunt dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea (cf. Galateni 5, 22), iar bucuria o așază imediat după dragoste – pentru că ea este dragostea împărtășită. Izvorul și împlinirea adevăratei bucurii este Dumnezeu Însuși, Duhul Sfânt, Cel Care împlinește această bucurie și în sufletele noastre.

Spuneam că bucuria este o dragoste împărtășită, care nu se împlinește a rămâne în sine, ci voiește ca și fratele să se împărtășească și să se bucure de plinătatea ei. Lucrul acesta este așa de mare și adânc, încât îl vedem și în taina Sfintei Treimi, unde Tatăl naște veșnic pe Fiul, împărtășind Acestuia toată ființa dumnezeiască, și dragostea, și slava, și puterea, iar bucuria aceasta o împărtășește Duhului Sfânt, Care, la rândul Lui, se bucură de dragostea Tatălui către Fiul și a Fiului către Tatăl. Tot așa, Tatăl Îi împărtășește Fiului bucuria pe care Tatăl o are din purcederea Duhului Sfânt, Căruia îi împărtășește toată ființa dumnezeiască, și dragostea, și slava, și puterea, iar Fiul se bucură de dragostea Tatălui către Duhul Sfânt și a Sfântului Duh către Tatăl. Și în Sfânta Treime fiecare este Cel Care împărtășește dragostea și bucuria cu celelalte două Persoane.

Am pomenit despre aceste tainice lucruri ca să înțelegem care este adevărata bucurie, de unde vine ea, și cum împlinește în sufletul nostru Duhul Sfânt această însetare după bucurie, pentru că lucrurile acestea, pe care le vedem cu ochii credinței, sunt gândul cel veșnic al lui Dumnezeu pentru om atunci când a zis: „Să facem om după chipul Nostru și după a Noastră asemănare”.

Părintele Dumitru Stăniloae, în *Dogmatica* sa, vorbește despre deplinătatea dragostei manifestate în bucurie. El spune că în Treime se arată „deplinătatea comuniunii și faptul că această comuniune este plină de bucuria unei Persoane de Cealaltă. Între doi bucuria nu este deplină, dacă ea nu este comunicată de fiecare unui al treilea. Tatăl Se bucură de Fiul, dar bucuria aceasta vrea să Și-o comunice unui al Treilea, ca să fie deplină. (...) Bucuria împărtășită a Tatălui de Fiul umple pe Fiul de o sporită bucurie de Tatăl. Pe lângă aceea, Fiul împărtășește și El bucuria Sa de Tatăl acestui al treilea Subiect”, acestei a treia Persoane a Sfintei Treimi, adică Duhului Sfânt. „Duhul participă la bucuria Tatălui de Fiul, întrucât purcede de la Tatăl, și participă la bucuria Fiului de Tatăl și prin aceasta strălucește din Fiul. Fiul Însuși apare mai strălucitor Tatălui, întrucât Se bucură de Tatăl nu numai El, ca imagine consistentă a Tatălui, ci Se bucură și cu Duhul Sfânt”².

Acesta este izvorul bucuriei noastre – și dacă înțelegem acest gând pentru om, înțelegem de ce Dumnezeu nu a găsit ajutor pe potrivă Părintelui nostru Adam între toate viețuitoarele de pe pământ. Înțelegem că a gândit ca Omul să fie o ființă într-o mulțime de ipostasuri, ca noi să ne putem deplin bucura unii de ceilalți în această lucrare a dragostei împărtășite. Aceasta este mișcarea lăuntrică pe care o săvârșește Duhul Sfânt în lăuntru fiecareia dintre noi, atunci când trăim prin credință împreună cu Dumnezeu.

Spuneam că Dumnezeu l-a făcut pe Adam ca **un om**, în sensul de **o ființă** într-o mulțime de ipostasuri, care aveau să se manifeste în cursul istoriei, și această unire a ipostasurilor omenești era nedespărțită. Fiecare om avea întreaga ființă omenească. Când Părintele nostru Adam s-a trezit din somn și a văzut-o pe Eva, prima reacție a fost: „Iată os din oasele mele și carne din carnea mea! Ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său” (Facerea 2, 23). Nu s-a văzut separat de femeia lui, ci s-a simțit într-o

² Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p. 219.

Respect pentru oameni și cărți

unitate a ființei, nedespărțită de această persoană distinctă care era Eva – și Adam putea să-și împărtășească și Evei dragostea și bucuria de-a fi iubit de Dumnezeu și de-a iubi pe Dumnezeu, dragoste ce le umplea sufletele înaintea lui Dumnezeu.

Dar, așa cum știm cu toții, Adam nu a putut să trăiască mult timp în această plinătate a bucuriei față de Dumnezeu și față de Eva, pentru că a venit șarpele care a reușit să îl ispitească pe Adam, a reușit să îl smulgă din această dragoste ce nu-i era înrădăcinată suficient de puternic în inimă, și a adus în inima lui îndoiala față de Dumnezeu și față de porunca Lui, prin care Domnul îl povățuise către viața cea veșnică și adevărată.

Șarpele a venit la Eva ispitind-o, a dărâmat criteriul ei de valori. Cum s-a întâmplat lucrul acesta? Îl surprindem printr-un amănunt păstrat în Cartea Facerii. Când Domnul a făcut Raiul desfătării, a pus în el „pomi **frumoși la vedere** și cu tot felul de roade **bune de mâncat**, iar în mijlocul Raiului – pomul cunoștinței binelui și al răului” (Facerea 2, 9). După ce Eva a intrat în dialog cu șarpele și a trădat taina lui Dumnezeu, șarpele i-a adus în suflet otrava vicleșugului, arătându-L pe Dumnezeu ca fiind gelos și temător ca nu cumva Adam și Eva să devină puternici ca El, apoi i-a sugerat Evei că nu va muri dacă mănâncă din pomul cunoștinței binelui și răului.

Vedem că Eva, după ce are acest dialog cu șarpele, privește deformat realitatea. Când se uită la frumusețea înconjurătoare a grădinii Raiului, ea vede, în primul rând, pomul cunoștinței binelui și răului, și îl vede pe acesta atractiv – deja vede realitatea deformată și răsturnată, deoarece prima calitate a pomului pe care o percepe este că avea roade bune de mâncat și abia a doua calitate că era frumos la vedere și vrednic de dorit pentru că dă cunoaștere. Vedem această răsturnare a vederii și a înțelegerii duhovnicești pe care șarpele reușise să o săvârșească în mintea Evei, care era încă crudă și copilărească și nu era întărită în dragostea lui Dumnezeu: în loc să vadă Raiul desfătării ca **frumusețe**, în primul rând, și ca dar al dragostei lui Dumnezeu, ea începe să vadă

Respect pentru oameni și cărți

pe locul al doilea această frumusețe, și pune pe primul loc faptul că pomul avea roade **bune de mâncat**, prin aceasta arătându-se că mintea Evei s-a îngroșat, căzând sub simțuri, și s-a depărtat de prezența firească a lucrării harului dumnezeiesc.

Prin această răsturnare a minții, șarpele a putut să-și introducă răutatea în inima lui Adam și a Evei, prin care se deformează vederea chipului lui Dumnezeu în om. Dacă Adam până în momentul păcătuirii era prieten cu Dumnezeu, casnic al Lui, după gustarea din pomul cunoștinței se vede gol, se vede înstrăinat de Dumnezeu și se teme de El, ascunzându-se după tufișuri.

Nu numai atât, dar în momentul în care Domnul îl întreabă dacă a mâncat din rodul pomului cunoștinței, Adam dă vina pe Eva, pe care nu o mai vede ca fiind „os din oasele lui”, ci ca pe „femeia pe care Tu mi-ai dat-o” (Facerea 3, 12). Aici este izvorul răutății: Adam nu numai că se înstrăinează de Dumnezeu și de dragostea Lui, ci mintea lui Adam vede deformat și chipul lui Dumnezeu, adică pe Eva.

Această lucrare pe care păcatul a făcut-o prin despărțirea omului de Dumnezeu și prin despărțirea omului de fratele lui, a reușit păcatul să limiteze bucuria pe care Adam o avea în sufletul lui. Păcatul a reușit să umbrească această bucurie, și Adam, după ce a fost izgonit din Rai, a început să se tânguiască, și durerea lui a fost întinsă ca o mare, mai ales după ce Cain l-a ucis pe fratele său, Abel, și plângea Adam pentru că din pricina lui oamenii vor suferi pe pământ.

Din toate aceste întâmplări vedem cum era adevărata bucurie și că omul nu mai poate să se bucure deplin cât timp trăiește pe pământ. Vedem că mărginirea aceasta a noastră pricinuită de păcat ne face tot mai neputincioși, tot mai incapabili să ne împărtășim de bucuria care vine de la Duhul Sfânt, de bucuria ce umple de viață sufletele noastre.

Iar viața omului înstrăinat de Dumnezeu continuă într-o adâncire în suferință, pentru că mintea omului este tot mai mult